

ผลที่เกิดจากการซ้อนคำ

เมื่อได้ศึกษาเอกสารหลายสมัยทำให้ได้พบว่าคำซึ่งมีความหมายเหมือนกันคล้ายคลึงกัน และตรงข้ามกันซึ่งนำมาเรียงซ้อนกันในเอกสารสมัยโบราณ เช่น สมัยสุโขทัย หรือ อยุธยา นั้น บางคำได้กลายมาเป็นคำซ้อนในสมัยปัจจุบัน เช่น คำว่า "บ้านเรือน" ในสมัยสุโขทัยเป็นคำ ๒ คำเรียงกันมีความหมายคนละความหมายคือ คำว่า "บ้าน" หมายความว่า หมู่บ้าน ส่วนคำว่า "เรือน" หมายความว่า สิ่งปลูกสร้างสำหรับเป็นที่อยู่ แต่ในสมัยปัจจุบันถือว่าการนำคำซ้อนนี้ เป็นคำซ้อนที่มีความเฉพาะ เรือน คือ หมายความว่า สิ่งปลูกสร้างสำหรับเป็นที่อยู่ เป็นต้น คำบางคำยังคงเป็นคำเรียงต่อกันมิได้รวมกันเป็นคำซ้อน เช่น คำว่า "เตะถิบ" เป็นกลุ่มคำที่เกิดจากการนำคำ ๒ คำคือ "เตะ" และ "ถิบ" ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกันมาเรียงซ้อนกัน กลุ่มคำดังกล่าวยังคงสภาพเป็นคำสองคำเรียงกันเหมือนเดิม หรือคำว่า "จะซื่อจะซาย" เป็นกลุ่มคำที่เกิดจากการนำกลุ่มคำกริยาหรือกริยาวลี "จะซื่อ" กับ "จะซาย" ซึ่งมีความหมายตรงข้ามกันมาเรียงซ้อนกัน กลุ่มคำดังกล่าวยังมีสภาพเป็นกลุ่มคำ ๒ กลุ่มคำเรียงซ้อนกันเหมือนเดิม เป็นต้น เมื่อพิจารณาจากเอกสารโบราณดังกล่าว ในด้านความหมายของหน่วยที่มาประกอบกันก็ไม่เห็นความแตกต่างระหว่างคำเรียงซ้อนกันซึ่งกลายมาเป็นคำซ้อนกับคำเรียงซ้อนกันซึ่งยังคงเป็นคำเรียงซ้อนกันตามเดิม แต่ถ้าพิจารณาในด้านหน้าที่น่าจะพิจารณาได้ว่าการนำคำที่มีความหมายเหมือนกันคล้ายคลึงกันหรือตรงข้ามกันมาเรียงซ้อนกันนั้น บางกลุ่มยังคงเป็นคำหลายคำหลายกลุ่มหรือหลายหน่วย ซึ่งไม่ใช่คำซ้อน แต่บางกลุ่มได้กลายเป็นหน่วยเดียว คือคำซ้อน ดังนั้นผลที่เกิดจากการนำคำมาซ้อนกันจึงกล่าวได้ว่ามี ๒ ประเภท คือ

- ๗.๑ ประเภทที่เป็นคำซ้อน
- ๗.๒ ประเภทที่ไม่ใช่คำซ้อน

๗.๑ ประเภทที่เป็นคำซ้อน

คำซึ่งมีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันซึ่งนำมาซ้อนกันนั้น บางคำได้กลายมาเป็นคำซ้อนในสมัยปัจจุบันนั้นคือ กลายเป็นคำคำเดียวกันซึ่งมีความหมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ บางคำความหมายอาจจะเลื่อนจากความหมายเดิมเช่น คำว่า "ชวากหนาม" ซึ่งเดิมเป็นคำ ๒ คำ หมายถึง "ชวาก" และ "หนาม" จริง ๆ ในปัจจุบันได้กลายเป็นคำเดียวกันหมายความว่า อุปสรรค เป็นต้น คำที่กลายมาเป็นคำซ้อนในปัจจุบัน เป็นคำที่มีลักษณะดังนี้คือ

๑. ประกอบด้วยคำเพียง ๒ หน่วยและคำทั้งสองหน่วยนั้นเป็นคำมูลยกเว้น เมื่อหน่วยหนึ่งเป็นคำภาษาบาลีหรือสันสกฤตที่มี ๒ พยางค์ หน่วยที่นำมาซ้อนอาจเป็นกลุ่มคำได้ เช่นคำว่า "จงรักภักดี" เป็นคำซ้อนซึ่งประกอบด้วยหน่วย "จงรัก" ซึ่งเป็นกลุ่มคำ กับหน่วย "ภักดี" ซึ่งเป็นคำภาษาบาลีสันสกฤต ทั้งสองหน่วยมีความหมายเหมือนกัน เป็นต้น

๒. หน่วยใดหน่วยหนึ่งอาจไม่มีที่ใช้ในภาษาปัจจุบัน หรือไม่ใช้ในความหมายที่ปรากฏในคำซ้อน เช่น คำว่า "บกพร่อง" จัดว่าเป็นคำซ้อน "บก" ไม่มีที่ใช้ในความหมายว่า พร่องในปัจจุบัน หรือคำว่า "สิน" ในคำว่า "ทรัพย์สิน" ไม่ค่อยปรากฏโดยลำพัง คำว่า "เท่า" ในคำว่า "ตราบเท่า" หรือคำว่า "นาม" ในคำว่า "กล้านาม" ก็ไม่ค่อยปรากฏโดยลำพังในความหมายที่ปรากฏในคำซ้อน

ตัวอย่างคำซึ่งเกิดจากการซ้อนคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันซึ่งเป็นคำซ้อนหรือคำซึ่งกลายมาเป็นคำซ้อนในปัจจุบันมีดังนี้

กล้านาม

"เจ้าเมืองเชียงใหม่มีราชบุตรองค์หนึ่ง ชื่อโภริสังสา ๗ เป็นคนกล้านาม ในการทำสงคราม"

คำให้การ. /๑๑๔

"มีพิพระอัศรมเหลือองค์หนึ่ง เรียกว่า ขุนหลวงพ่วง เป็นคนกล้านาม ในการสงคราม"

ร.๕ ทรงวิจารณ์ / ๓๓

"ควรจะพากันรู้สึกอึ้งที่รู้สึกว่า เราได้เกิดมาในชาติคนกล้านาม"

ปลุกใจ เลือปา / ๘

"...และเมื่อยังไม่เชื่อมั่นในความกล้าหาญของตนแล้ว คอยแต่เอาอย่างเขา
อื่น เป็นการสบายกว่านั้น เป็นแน่นอน"

ลัทธิเอาอย่าง / ๔

กราบไหว้

"...กราบไหว้พระอาจารย์เจ้าออกมาเกิด..."

จ.ม. เหตุอุยธยา / ๓๔

"...การที่ เขาได้พร้อมใจกัน เลิกเปลี่ยนธรรม เปี่ยมที่หมอบคลานกราบ
ไหว้นั้นก็ เพื่อให้เห็นความดีที่จะไม่มีการกดขี่แก่กันในบ้าน เมืองนั้นอีกต่อไป"

จ.ม. เหตุราชกิจ ๑ / ๑๙๘

กว้างขวาง

"สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงฟังพระพรรัตนถวายเป็นวิเศษกว้างขวาง
ออกพระนามสมเด็จพระบรมโสมโลกรั้วนี้... ก็ทรงพิติโสมนัส เต็มพระกมลนฤทัยปราโมทย์"

ประชุมพงศ. ๕๔ / ๑๓๓

"ยังไม่มีญาณพอจะเห็นกว้างขวางไปว่าพระสงฆ์ได้ทำประโยชน์แก่แผ่นดิน
ดินมากเหมือนกัน"

พระประวัติ / ๓๙๔

แก้ลิบ

"๓ มาตราหนึ่งโจทหน้าว่าจำเลยตีตัวพ้นแทงตน เจบปวด เป็น

โทษถึง } กทง"
๑๐

ก.ม. ๓ / ๔๒๐

ชวากหนาม

"...แล้วให้เอาเกือกเหล็กสำหรับกักชวากหนามใส่เท้าข้าง ทั้ง ๔ เท้า..."

คำให้การ / ๘๒

ครบถ้วน

"ทั้งคราวนี้ เป็นคราวที่มีลูกเลือกมาบริบูรณ์กว่าทุกคราวหมดได้มาครบถ้วน
ทุกมณฑล"

พระบรมราชาโหวาท ร.๗/๑๕

จงรักภักดี, จงรักภักดี

"อนึ่งผู้เป็นสมุหนายกราบให้จงรักภักดีในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ อย่าให้ราคาคนเคืองพระไทย จงมีในจงรักภักดีอันชอบจริงจัง"

ก.ม.๓/๕๕

"เจ้าพระยายมราชเล่าก็เป็นข้าหลวงเดิมทูลกระหม่อมคงจะตั้งใจจงรัก
ภักดีต่อใต้ฝ่าละอองฯ เป็นที่วางพระราชหฤทัยได้"

จ.ม. เหตุพระราชกิจ ๘/๑๓๒

"กรมท่าซ้ายนำคณะพ่อค้าไทย ขอ นายเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคม
ทูลพระกรุณาแสดงความจงรักภักดีถวายพระราชหทัยมงคล"

จ.ม. เหตุ ร.๗ ปี ๒๔๖๘/๔๘

ชื่อตรง

"...และกรมขุนนครานุวัตติวงศ์ก็ประกอบด้วยพระสติปัญญาอุตสาหะชื่อ
ตรงสมควรจะยกย่องพระ เกียรติยศให้เต็มตามแบบมาแต่ก่อน"

จ.ม. เหตุราชกิจ ๒๔/๑๙๔-๑๙๕

จูแล

"...ถ้ามีที่เสด็จฯไปบำเพ็ญพระราชกุศล และประพาสประทับร้อนแรมแห่ง
ใด ๆ ชาวที่ได้เกณฑ์กันล่องไปรับเสด็จจูแลให้เจ้าพนักงานแต่งที่แลทำบังแดด"

จ.ม. เหตุอยุธยา ๑/๘๗

"พระยาگلันตันให้มีอิสริยยศใหญ่ยิ่งขึ้นไป เป็นพระยาเดชานุชิตเป็นผู้กำกับ
จูแลผิดแลชอบในราชการเมืองگلันตัน"

จ.ม. เหตุปี ๒๔๓๓/๑๓๑

"... จะหาเวลาดูแลการทำงานในตำแหน่งหน้าที่ผู้บังคับการ เช่นที่เคยมา
ไม่สะดวก..."

พระราชดำรัส ร.๖/๒

"... มีนายพรานลิสซอส แพตเตอร์สัน เป็นครูสอนอยู่ในความดูแลของเจ้า
พระยาภาสกรวงศ์

พระประวัติ/๒๒

ตราบเท่า

"เราจะบำรุงเมืองทั้งนี้ให้เป็นเกียรติยศไว้ตราบเท่ากัลปาวสาน"

ประชุมพงศ. ๖๔/๑๓๔

"ให้ทำพระตำราพระราชโองการสมเด็จพระบรมพิตรให้พระราชทานญาติ
พระครูแลสงฆ์ทั้งหลายอันพระพุทธรูปเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้แต่ก่อนนั้นแล้ว ไว้เป็นเชิงคติศิลา
บาลทานพระกัลปนาตราบเท่ากัลปาวสานนั้น"

ประชุมพระตำรา/๓๓๓

"เหตุพระเจ้าวิชัยเป็นราชโอรสพระเจ้าสีนพานตราบเท่าทุกวันนี้"

จารึกวัดโพธิ์/๑๒๒

"นับว่าเป็นภูมิธรรมอันดีงามที่คนไทยได้รับ เปนมรดกสืบต่อมาตราบเท่า
กาลบัดนี้"

นลัทธิไทย /๘

ทรัพย์สิน

"... เพราะเหตุว่าผู้เป็นอิสระภาพนั้นถึงมรณภาพ หนีโทษมิได้ แล้วใช้
ทรัพย์สินไถ่กู้ยืมแห่งผู้มรณภาพนั้น..."

ก.ม. ๓/๒๘๐

"... แล้วลูกหลานไปใหม่ตีงพวกแขกในบังคับอังกฤษตั้งร้านขายของ ทรัพย์
สินเสียไปเป็นอันมาก"

จ.ม. เหตุราชกิจ ๑/๑๔๖

"การมีบ้านมาก แม้จะ เปลืองทรัพย์สิ้นปานใด..."

ลัทธิ เอาอย่าง / ๕๗

บกพร่อง

"...แม้จะมี**ข้อบกพร่อง**บ้าง เช่นรถบรรทุกไม่พอกับของ **ห้องพักไม่พอ**สำหรับข้าราชการบริพารที่โดยเสด็จ... ก็เป็นโดยความ**บกพร่อง**ของ **เจ้าหน้าที่ผู้น้อย**"

จ. ม. เหตุร้ายวัน ร. ๗ / ๑๔๒

บ้านเรือน

"ถ้าแลพ่อแม่พี่น้องปู่ย่าตายายของคนฝากมาไว้คนไปรักษาพยาบาล ณ **บ้านเรือน**ของพ่อแม่พี่น้องป้ามันเอง..."

ก. ม. ๓ / ๒๑๗-๓๑๘

"ให้ขุนศรีธรรมราชเจ้าศาล เชียงปานแผนกจดหมายสังกัดมูลนาย**บ้านเรือน**ผู้น้อง..."

ประกาศ ร. ๔ ล. ๑ / ๙

"ถ้าจะเปรียบว่าบางตอน เหมือนถนนในกรุงเทพฯ **ที่มีเงินอยู่มากก็ไม่ไกลกัน**นัก แต่**บ้านเรือน**ของเขาสะอาดกว่า..."

จ. ม. เหตุร้ายวัน ร. ๗ / ๔๐

แบบแผน

"ฝ่ายท่านผู้ใหญ่ในราชการแผ่นดินก็เห็นชอบด้วย เพราะมี**แบบแผน**ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างพระพุทธรูปยอดฟ้าบูชาโลกและพระพุทธรูปเลิศล้ำนภากาศของพระเดชพระคุณสมเด็จพระพุทธบาทวิมลนาราช เป็น เยี่ยมอย่าง"

จ. ม. เหตุปี ๒๔๑๑ / ๑๔๕

"เรามาถึงเมือง เชียงรายคราวนี้ เป็นครั้งแรกกระลึกถึง**แบบแผน**ซึ่งสมเด็จพระบรมชนกนาถของเราได้ทรงพระราชดำริตั้งไว้อย่างหนึ่ง"

จ. ม. เหตุ ร. ๗ ปี ๒๔๑๘ / ๔๓

ถึงแม่้น

"อนึ่งธรรมนิยมคนชาวไทยทั้งปวงมักเป็นคนตระหนี่เหนียวแน่นห่วงทรัพย์สินของตนไม่ยอมยกให้ทั่วไปแก่คนอื่น ถึงแม่้นจะเป็นคนมีทรัพย์สินมากพอจะต่อตักอยู่ได้ ก็จะไม่เสียตายทรัพย์สินแล้วจะหมดจะเปลืองไป"

ประกาศ ร.๔ ล.๑/๑๙๒

เยี่ยงหย่าง, เยี่ยงอย่าง

"ถ้าโจทแพ่งแก่อาญาอุธรแล้วจะมีให้ปรับใหม่ก็จะดูเยี่ยงหย่างคบคิดกันหาอาญาอุธรระลาการ"

ก.ม.๓/๒๓๕

"ผู้ครองแผ่นดินสยามได้จัดการรับสมควรแก่ราชอิสริยยศทั้งสองฝ่ายตามเยี่ยงอย่างซึ่งเคยมาแต่ก่อน

พระราชสาส์น ร.๔/๔๘

หยาบช้า

"แต่นี้สืบไป ผู้ใดเจรจาหยาบช้าอันมิดีแก่ผู้มีบัณฑิตกตัญญา ๔๐๐ ขึ้นไปพิจารณาเปนสิ่งให้ทวน ๕๐ ที"

ก.ม.๓/๔๙๒

"ทุกวันนี้คนพาลอายุเกินอุปสมบท หลีกหลบเข้าบวชเป็นเถรเป็นเณรอาศัยวัดทำการทุจริตหยาบช้าต่าง ๆ มีเป็นอันมาก"

ประกาศ ร.๔ ล.๑/๒๓๗

อิจฉาวิชา, อิจฉาวิชา

"๓๑ มาตราหนึ่ง พระมະบุญสารท่านว่าแก่ษาศูทั้งหลายให้เร่งตั้งใจเอาธรรมวาจาจงเที่ยงแท้...ให้ทำตามพระราชบัญญัติท่านว่าไว้อย่าให้เล่าเลียงอาชรม์อิจฉาวิชาแก่ราษฎรทั้งหลาย..."

ก.ม.๓/๒๔๘

"... ต้องไม่คิดอิงฉาวิชาเปิดเผยเป็นผู้อื่นนั้น..."

จ.ม. เหตุ ร.๗ ปี ๒๔๖๗/๑๖

โอภาปราศรัย

"... ที่โปรดให้ราชทูตมีปรกติอันดีมาโอภาปราศรัยทำให้ชาวสยามแน่ใจ

ในพระเมตตากรุณาของกรุงฝรั่งเศส..."

พระราชสาสน์ ร.๔/๘๒

จะเห็นได้ว่าการซ้อนคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันทำให้กลายเป็นคำคำเดียวก็คือคำซ้อน

๗.๒ ประเภทที่ไม่ใช่คำซ้อน

ถ้อยคำที่นำมาเรียงต่อกันเนื่องจากมีความหมายเหมือนกันคล้ายกัน หรือตรงข้ามกันนั้น ในบางกรณีอาจจะไม่ใช่คำซ้อน ยังคงสภาพเป็นกลุ่มคำเรียงซ้อนกันเหมือนเดิม โดยจำนวนถ้อยคำที่นำมาเรียงซ้อนกันนั้นอาจมีได้หลายหน่วย แต่ละหน่วยไม่จำเป็นต้องมีจำนวนพยางค์เท่ากัน ถ้อยคำดังกล่าวนี้ ๗ อาจจะมี ความแตกต่างกันเป็นหลายลักษณะดังนี้

- ๗.๒.๑ คำกับกลุ่มคำ
- ๗.๒.๒ กลุ่มคำกับกลุ่มคำ
- ๗.๒.๓ คำต่างภาษา
- ๗.๒.๔ คำต่างระดับภาษา
- ๗.๒.๕ ภาษาแบบกับภาษาธรรมดา

๗.๒.๑ คำกับกลุ่มคำ

ถ้อยคำที่นำมาเรียงซ้อนกันเนื่องจากมีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันหรือตรงข้ามกัน โดยยังคงสภาพเป็นกลุ่มคำซ้อนกันตามเดิมนั้นอาจจะมีลักษณะ เป็นคำกับกลุ่มคำเรียงซ้อนกันได้

เช่น คำว่า "จตุรม้วยชีพ" เป็นคำที่เกิดคำว่า "จตุ" เรียงซ้อนกับกลุ่มคำ "ม้วยชีพ" ทั้ง ๒ หน่วยมีความหมายเหมือนกัน เป็นต้น ตัวอย่าง ถ้อยคำที่เกิดจากคำกับกลุ่มคำเรียงซ้อนกันโดยยังคงสภาพเป็นกลุ่มคำเรียงซ้อนกันมีปรากฏในเอกสารที่ศึกษา เช่น

จตุรม้วยชีพ

"แลชีวิตรคนทั้งนลายรู้ตายรู้ม้วยถึงอินทพรนมเทพบุตรก็จตุรม้วยชีพดุจเดียว

ก.ม.๓/๔๑๕

ฉกรรจ์ไม่ฉกรรจ์

"พระราชทานให้เป็นรางวัลแก่ผู้ที่น่าเรื่องความมากล่าวหรือยื่นเรื่องราวนั้นตามความฉกรรจ์ไม่ฉกรรจ์"

ประกาศ ร.๔ ล.๒/๑๓๗

ผู้ใดใคร

"ผู้ใดใครจงทนทานหาผู้ใหม่ (ใส) สารจารในจารึกนี้..."

หลัก ๔๕/ค.๑/บ.๓๒-๓๓

ร่วมเขียนเป็นสันติสุข

"ข้าพระพุทธเจ้าในนามแห่งมิชชันโรมันคาทอลิกผู้ได้มาตั้งการบำรุงกุศลกิจและศาสนกิจในสยามรัฐลีมาราชาอาณาจักรโดยร่วมเขียนเป็นสันติสุข

จ.ม. เหตุ ร.๗ ปี ๒๔๑๘/๑๕

นมัสการกระทำสักการบูชา

"จะได้เป็นที่ชักชวนกันมานมัสการกระทำสักการบูชาเป็นบุพการิยาผลานิสงฆ์ให้บังเกิดในสุคติทั่วกัน

คำให้การ/๕๐

ปุศูรเถรมนาเถร

"วันเดือนดับเดือนโกลกแปดวันวันเดือนเต็มเดือนข้างแปดวันปุศูรเถรมนาเถรขึ้นนั่งเหนือชดานหินลูตธรรมแก่อุบาลก"

หลัก ๑/ค.๓/บ. ๑๓-๑๕

๗.๒.๒ กลุ่มคำกับกลุ่มคำ

ถ้อยคำที่นำมาเรียงซ้อนกันเนื่องจากมีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันหรือตรงข้ามกัน โดยยังคงสภาพเป็นกลุ่มคำเรียงซ้อนกันตามเดิมนั้นอาจมีลักษณะ เป็นกลุ่มคำกับกลุ่มคำเรียงซ้อนกันได้ เช่น คำว่า "ปิดชื่อปิดชาย" เกิดจากกลุ่มคำคือกริยาวลี "ปิดชื่อ" เรียงซ้อนกับกลุ่มคำคือกริยาวลี "ปิดชาย" ทั้ง ๒ หน่วยมีความหมายตรงข้ามกันเป็นต้น ตัวอย่างถ้อยคำที่เกิดจากกลุ่มคำกับกลุ่มคำเรียงซ้อนกันโดยยังคงสภาพเป็นกลุ่มคำเรียงซ้อนกันตามเดิมปรากฏในเอกสารที่ศึกษา เช่น

ของเก่าของเดิม

"ของเก่าของเดิมที่เกิดขึ้นแห่งความนับถือ เลื่อมใสนิยมยินดีนั้นในชั้นต้นก็แลเห็นง่าย ๆ"

เทศนาเสือป่า/๘

คราวเดียวครั้งเดียว

"...ก็ภาณีอาการต่าง ๆ ซึ่งประมวลช่วงชิงกันอยู่ทั้งปวงนั้นที่จะขึ้นในคราวเดียวครั้งเดียวนั้นถึงแปดสิบช่วงเก้าสิบช่วงร้อยช่วงตั้งนี้ก็ห่างนัก"

ประกาศ ร.๕ ล.๒/๘

ให้ชื่อให้ชาย

"... เมื่อผู้ใดจะชื่อจะชายกับพวกอังกฤษแลชาวยุโรปอื่นและอเมริกันซึ่งจะเข้ามาตั้งอยู่ที่ใด จะเที่ยวไปในทางบกทางน้ำก็ดี... ก็ให้ชื่อให้ชายสิ่งของทุกอย่างไว้แต่สุราและยาฝิ่นนอกภาณี..."

ประกาศ ร.๕ ล.๑/๑๕๐

จุดคบจุดเทียนจุดตะเกียง

"... จุดคบจุดเทียนจุดตะเกียงบูชาพระไว้ใกล้ฝาใกล้มุ้งใกล้ผ้าสิ่งอันที่จะเป็นเชื้อเพลิง..."

ประกาศ ร.๕ ล.๒/๑๘๕

ให้สูญให้ตายให้ดับ

"...คำที่เขาพูดว่ามุ่งแต่จะให้สูญให้ตายให้ดับไปไม่มีมุ่งเดินไปข้างหน้า
บ้างเลย"

เทศนาเสือป่า / ๖๘

๑๖.๒.๓ คำต่างภาษา

ถ้อยคำที่นำมาเรียงซ้อนกันเนื่องจากมีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันหรือตรงข้ามกัน
โดยยังคงสภาพเป็นกลุ่มคำซ้อนกันตามเดิมนั้นอาจจะมีลักษณะ เป็นคำต่างภาษาเรียงซ้อนกันก็ได้
เช่น คำว่า "ดีมี้องปาวโฆณา" เป็นถ้อยคำที่เกิดจากคำว่า "ดีมี้อง" และ "ปาว" ซึ่งเป็นคำ
ภาษาไทยเรียงซ้อนกับ "โฆณา" ซึ่งเป็นคำภาษาสันสกฤตทั้ง ๓ หน่วยมีความหมายคล้ายกัน
ตัวอย่างถ้อยคำ ซึ่งเกิดจากคำต่างภาษาเรียงซ้อนกันโดยยังคงสภาพเป็นกลุ่มคำเรียงซ้อนกัน
ตามเดิมปรากฏในเอกสารที่ศึกษาเช่น

กระบานศิคะ

"คือให้ต่อยกระบานศิคะ เลิกออกเสีย เอาตีมตีบก้อน เหลกใหญ่ใส่ลงไว้มัน
ละหมองศิคะพล่งฟูขึ้นตั้งม่อ เคียวน้ำส้มพะอุม..."

ก.ม.๓/๕๑๓

คำว่า "กระบาน" เป็นคำภาษาเขมร ส่วนคำว่า "ศิคะ" เป็นคำภาษาสัน-
สกฤตทั้งสองหน่วยมีความหมายเหมือนกัน

ทวีมากขึ้น

"...จะมาประมุขพระราชทรัพย์ให้ทวีมากขึ้นไปนั้น..."

ประกาศ ร.๕ ล.๑/๑๓๘

คำว่า "ทวี" เป็นคำภาษาบาลีสันสกฤต ส่วนกลุ่มคำ "มากขึ้น" เป็นกลุ่มคำ
ภาษาไทยทั้งสองหน่วยมีความหมายเหมือนกัน

ล เดชน์ที่หยุดรถไฟ

"ณ วัน ๔ ๖ ๓ คำ เวลาเช้า ๒ โมงเศษถึงล เดชน์ที่หยุดรถไฟ เมือง
๑๔
เดสิแล้ว เสด็จลงจากรถไฟขึ้นทรงรถเทียมม้า ๔ ไปตามสลอมมารค"

จ.ม. เหตุราชกิจ ๑/๑๐๔

คำว่า "ล เดชน์" เป็นคำภาษาอังกฤษ ส่วนกลุ่มคำว่า "ที่หยุดรถไฟ" เป็น
กลุ่มคำภาษาไทย ทั้งสองหน่วยมีความหมายเหมือนกัน

ศัพท์ของปาวโรชนา

"ให้ศัพท์ของปาวโรชนาแก่ผู้มีช่างม้าโคกระบือให้ผูกถือไว้ อย่าได้ปล่อยปละละ
เสียให้เลี้ยงงโดยขนาด"

ก. ม. ๓/๓๗๗

กลุ่มคำว่า "ศัพท์" เป็นกลุ่มคำภาษาไทย ส่วนคำว่า "ปาว" เป็นคำ
ภาษาไทย และคำว่า "โรชนา" เป็นคำภาษาสันสกฤต ทั้ง ๓ หน่วยมีความหมายคล้ายคลึงกัน เป็นต้น
๗.๒.๔ คำต่างระดับภาษา

ถ้อยคำที่นำมาเรียงซ้อนกันเนื่องจากมีความหมายเหมือนกันคล้ายกันหรือตรงข้ามกันโดย
ยังคงสภาพเป็นกลุ่มคำเรียงซ้อนกันตามเดิมนั้น อาจมีลักษณะเป็นคำต่างระดับภาษากันได้ เช่น คำ
ว่า "มีพระราชดำรัสปราศรัย" เป็นคำราชาศัพท์ซึ่งเกิดจากคำที่มีระดับต่างกันคือ "มีพระราชดำรัส"
เป็นคำราชาศัพท์ แต่คำว่า "ปราศรัย" เป็นคำธรรมดาทั้งสองหน่วยมีความหมายคล้ายคลึงกัน
ตัวอย่างถ้อยคำที่เกิดจากการเรียงซ้อนคำต่างระดับภาษากัน โดยยังคงสภาพเป็นกลุ่มคำเรียงซ้อน
กันตามเดิมปรากฏในเอกสารที่ศึกษาเช่น

มีพระราชดำรัสปราไสย, มีพระราชดำรัสปราศรัย

"มีพระราชดำรัสปราไสยแลถวายกับนิยมุลแก่พระสงฆ์ทั้งปวงตามสมควร"

จ.ม. เหตุ พ.ศ. ๒๔๓๓/๘๑

"มีพระราชดำรัสปราศรัย บรรดาราชฎตามสมควรแล้วพระราชทาน

เสมาเด็ก... เกาะช่างนี้เป็นทั้งตงามแลมีลาธารน้ำตกด้วย"

จ.ม. เหตุรบเสด็จ ร.๔/๑๗

เสด็จพระราชดำเนินไป

"ครั้นมาถึงแผ่นดินตองสม เสด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ เสด็จพระราชดำเนิน
ไปพระอารามใดก็ตี..."

ประกาศ ร. ๕ ล.๑/๔๘

มีพระราชาธิบดีปราศรัยได้ถาม

"มีพระราชาธิบดีปราศรัยได้ถามถึงทุกข้อของอาญาพระราชาราชฎตามสมควร"

จ.ม. เนตุรับเสด็จ ร.๕/๑๔

มีพระราชาธิบดีทักทายปราศรัยตรัสได้ถาม

"ความสนิทสนมในเวลาเสด็จประพาสได้มีพระราชาธิบดีทักทายปราศรัยตรัส
ได้ถามถึงทุกข้อของราชฎไม่ถือพระราชอิสริยยศ"

จ.ม. เนตุรับเสด็จ ร.๕/๕๔

๗.๒.๕ ภาษาแบบกับภาษาธรรมดา

ถ้อยคำที่นำมาเรียงซ้อนกันเนื่องจากมีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันหรือตรงข้ามกัน โดยยังคงสภาพเป็นกลุ่มคำเรียงซ้อนกัน อาจมีลักษณะเป็นภาษาแบบกับภาษาธรรมดาเรียงซ้อนกัน ก็ได้ เช่น คำว่า "ดูชนิกาวนิงอยู่" เป็นถ้อยคำที่เกิดจากคำว่า "ดูชนิกาว" ซึ่งเป็นภาษาแบบ เรียงซ้อนกับกลุ่มคำว่า "นิงอยู่" ซึ่งเป็นภาษาธรรมดาทั้ง ๒ หน่วย มีความหมายเหมือนกันเป็นต้น ตัวอย่างถ้อยคำที่เกิดจากภาษาแบบกับภาษาธรรมดาโดยยังคงสภาพเป็นกลุ่มคำเรียงซ้อนกันปรากฏในเอกสารที่ศึกษา เช่น

กระทำกาลกิริยาตาย

"ปะปฏิบัติไปตามตามมาตรฐานทำงานไปตามตามตางสองกระทำกาลกิริยาตาย"

ก.ม. ๓/๘

ดูชนิกาวนิงอยู่

"...แล้วพนายมราชบอกการกุศลอันสัตว์ผู้มันได้กระทำแต่ชาติก่อนสัตว์ผู้มัน
ก็มีอาจจะได้ด้วยอกุศลกรรมให้ผล พนายมราชก็ดูชนิกาวนิงอยู่"

จารีการวัดโพธิ์ / ๑๔๒

ท่ากาลกิริยาตาย

"นานมาพระมหาบุรุษราชาออกสู่วิเศษกรรมณ์ พรานหมันทั้ง ๗ ท่ากาลกิริยาตาย"

จารึกวัดโพธิ์ / ๕๒

นามกรชื่อ

"ท่านจึงอัญเชิญพระมหา เกร เจ้าตนหนึ่งอัน เป็นศิษย์แห่งพระมหาพุทธสาครมี

นามกรชื่อสรังคเณร"

ก. ม. ๓ / ๗

สาธุชนคน

"ท่านเจ้าพันกระทำ เพื่อจะยังโพธิสัตว์ไซ้สาธุชนคนทั้งหลายอนุโมทนาด้วย
เท่าวัน"

หลัก ๑๐ / ต. ข / ป. ๒๐-๒๑

จะ เห็น ได้ชัดว่าคำที่นำมาซ้อนกันในลักษณะนี้ก็ เพื่อให้คำไทยได้แปลความหมายของคำ
ภาษาแบบที่นำมาข้างหน้า เช่น ใ้รู้ว่า "กระท่ากาลกิริยา" แปลว่า ตาย เป็นต้น

จะ เห็น ได้ว่าการซ้อนคำที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันหรือตรงข้ามกันไม่ได้ทำให้
คำที่ซ้อนกันเหล่านั้นรวมเป็นหน่วยเดียวกันเสมอไป บางครั้งคำที่นำมาซ้อนกันอาจยังคงสภาพเป็น
กลุ่มของคำเรียงซ้อนกันตามเดิม และลักษณะของถ้อยคำที่เรียงซ้อนกันนั้นอาจมีความแตกต่างกัน
ได้หลายลักษณะ เช่น อาจเป็นคำกับกลุ่มคำ เป็นกลุ่มคำกับกลุ่มคำ เป็นคำต่างภาษากัน เป็นคำ
ต่างระดับภาษากัน หรืออาจเป็นภาษาแบบกับภาษาธรรมดาเรียงซ้อนกันก็ได้ สิ่งที่ทำให้ถ้อยคำ
ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันเหล่านั้นมาเรียงซ้อนกันได้ในภาษาคือ ความหมายซึ่งจะมีลักษณะเหมือนกัน
คล้ายกันหรือตรงข้ามกัน

ผลการศึกษาการซ้อนคำที่มีความหมายเหมือนกันคล้ายกันหรือตรงข้ามกัน ตั้งแต่สมัย
สุโขทัยถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ เวลาประมาณก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง วันที่ ๒๔ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๗๕ พบว่าการซ้อนคำที่มีความหมาย ๓ ชนิดดังกล่าว ทำให้เกิดคำ ๒ ประเภทคือ
ประเภทที่หนึ่ง เป็นคำซ้อนหรือคำซึ่งกลายมาเป็นคำซ้อนในสมัยปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคำที่เกิด
จากการซ้อนคำซึ่งมีความหมายเหมือนกัน คิดเป็นร้อยละ ๘๐ ของจำนวนคำที่นำมาซ้อนทั้งหมด

และส่วนน้อยจะเป็นคำที่เกิดจากการซ้อนคำซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกันคิดเป็น ร้อยละ ๒๐ ส่วนประเภทที่สองเป็นกลุ่มคำเรียงกันซึ่งจะเป็นการซ้อนคำที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันและตรงข้ามกัน ส่วนใหญ่ของการซ้อนคำประเภทนี้ เป็นการซ้อนคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน คิดเป็นร้อยละ ๘๕ ของคำที่พบในเอกสารที่ศึกษา ส่วนน้อยจะเป็นการซ้อนคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน คิดเป็นร้อยละ ๑๕ สิ่งสำคัญที่ทำให้คำทั้ง ๒ ประเภทเรียงซ้อนกันได้ก็คือความหมาย กล่าวคือคำที่เรียงซ้อนกันนั้นจะมีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันหรือตรงข้ามกัน อย่างไรก็ตามอย่างหนึ่งนั้นเอง